

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 55.051.009
Сумський державний університет

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата економічних наук, доцента

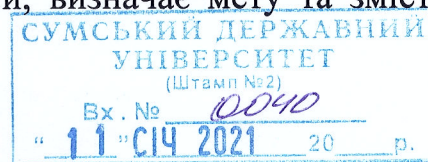
Лебідь Олесі Вікторівни

на дисертаційну роботу **Доценко Тетяни Віталіївни**

**«Удосконалення системи фінансового моніторингу як інструмент
забезпечення економічної безпеки національної економіки», виконану для
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та
поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка»**

1. Актуальність теми дисертаційної роботи.

Сучасний етап розвитку світової фінансової системи характеризується збереженням тенденцій до зростання кількісних та вартісних показників фінансової злочинності та формування складних багатоканальних схем відмивання коштів, отриманих нелегальним шляхом, що призводить до значних втрат в межах національних та глобальних економік. Забезпечення функціонування дієвих національних та наднаціональних систем протидії незаконному обігу фінансових ресурсів та мінімізації можливостей отримання тіньових доходів економічними агентами є не лише передумовою дотримання високих стандартів економічного розвитку та добробуту населення, а й однією з найбільш важливих складових забезпечення економічної безпеки національної економіки. Означені зростаючі обсяги нелегальних фінансових операцій на фоні підвищення загроз економічній безпеці та недосконалості системи державного регулювання економіки обумовлюють необхідність системного розвитку концептуальних теоретико-методичних засад та комплексу методів забезпечення прикладної ефективності функціонування в країні системи фінансового моніторингу, здатної мінімізувати ризики та загрози економічній безпеці країни. Незважаючи на суттєвий науковий інтерес до проблематики забезпечення економічної безпеки національної економіки та удосконалення систем фінансового моніторингу, залишається невирішеними низка теоретичних та практичних питань щодо визначення структурної та функціональної ролі системи фінансового моніторингу в забезпеченні економічної безпеки, розробки підходів фінансового моніторингу діяльності різних груп економічних агентів та формування стратегічного бачення реформи системи фінансового моніторингу, здатної забезпечити максимізацію рівня економічної безпеки національної економіки. Все це обумовлює актуальність обраної Доценко Т. В. теми дисертаційної роботи, визначає мету та зміст проведеного дослідження.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями. Актуальність результатів дисертаційного дослідження Доценко Т.В. підтверджується безпосереднім зв'язком з пріоритетними напрямками науково-дослідних робіт провідних вчених Сумського державного університету (С. 24-25). Зокрема у межах науково-дослідної роботи за темою «Моделювання сталого розвитку складних соціально-економічних систем» (державний реєстраційний номер 0116U000929) здобувачем проведено моделювання ефективності фінансового моніторингу банків в розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення; за темою «Кібербезпека в боротьбі з банківськими шахрайствами: захист споживачів фінансових послуг та зростання фінансово-економічної безпеки України» (державний реєстраційний номер 0118U003574) – запропоновано сценарії реформування національної системи фінансового моніторингу, а також оцінювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів на основі гравітаційного моделювання; за темою «Структурно-функціональна мультиплексивна модель розбудови системи екологічних податків в Україні в контексті забезпечення національної безпеки» (державний реєстраційний номер 0119U100759) – розроблено підхід до інтегрального оцінювання загрози національній економіці.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність.

Науково-теоретичні положення, практичні висновки та рекомендації, що містяться у дисертації Доценко Т.В, характеризуються високим ступенем обґрунтованості, що підтверджується якісним та широким аналізом значного обсягу наукових та статистичних джерел (260 найменування, С. 221-253), інформації з питань економічної безпеки національної економіки, протидії легалізації незаконних доходів, функціонування системи фінансового моніторингу, діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу, моделювання оцінювання ризиків легалізації незаконних доходів, оцінки ефективності існуючої системи фінансового моніторингу та розробки концептуальних пропозицій і практичних рекомендацій щодо її удосконалення.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок, що мету роботи досягнуто, поставлені завдання, що повністю розкривають її зміст, виконано у достатньому обсязі. Цьому сприяли точна постановка завдань, коректне застосування методів для їх вирішення, логічна послідовність проведеного наукового дослідження, чіткість викладеного матеріалу.

Положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертації Доценко Т.В., відзначаються достовірністю даних і науковою новизною. Достовірність забезпечена адекватним застосуванням широкого спектру методів наукового пошуку: метрика Мінковського, гравітаційне

моделювання (С. 104-122), структурно-логічне моделювання, методи Кернела, Парето (С. 185-199), порівняльний та статистичний аналіз, теорія ігор, багатофакторний регресійний аналіз (С. 199-211), фронтірний аналіз, кластерний та дисперсійний аналіз, метод k-середніх (С. 132-183), матричний підхід та дерево рішень (С. 117-133).

У підсумку результати дисертаційної роботи Доценко Т.В. доповнюють і розвивають теоретичні основи економіки, грошей і кредиту з урахуванням сучасних здобутків науки та практики з питань боротьби з відмиванням незаконних коштів.

4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи, а також публікацій Доценко Т.В. дозволяє стверджувати, що запропоновані здобувачем розробки містять наукову новизну та засвідчують її особистий внесок у розвиток науково-теоретичних і методичних положень і рекомендацій з питань удосконалення системи фінансового моніторингу як інструменту забезпечення економічної безпеки національної економіки.

У першому розділі дисертації викладено розв'язання трьох завдань роботи:

- поглибити теоретичні засади формування системи фінансового моніторингу;
- визначити роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки;
- сформулювати концептуальні засади новітньої системи фінансового моніторингу.

Вирішення зазначених завдань характеризується науковою новизною.

Набув подальшого розвитку понятійний апарат фінансового моніторингу з огляду на його функціональну роль у сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки (підрозділи 1.1 та 1.2, С.34-82). Запропоноване авторкою визначення фінансового моніторингу відрізняється від існуючих комплексним врахуванням напрямів контролю за виникненням фінансових злочинів, цільових орієнтирів та макроекономічних наслідків підвищення ефективності такого контролю, ретроспективних та перспективних проявів фінансового моніторингу у контексті забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Результат опубліковано у двох наукових працях:

Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Скринька Л.О. Роль фінансового моніторингу в сучасній системі забезпечення економічної безпеки національної економіки. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. Випуск №3(65). С.98-108;

Кузьменко О.В., Бойко А.О., Доценко Т.В. Система фінансового моніторингу як запорука досягнення високого рівня економічної безпеки національної економіки. Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-

практичної on-line-конференції : у 2 ч. (м. Суми, 21–22 листопада 2019 року). Суми, 2019. Ч. 1. С.144-147.

У другому розділі роботи вирішено такі три завдання дослідження:

- проаналізувати сучасні тенденції діяльності суб'єктів первинного моніторингу;
- сформулювати методичний підхід до оцінювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів;
- розробити методичний підхід до оцінювання ефективності внутрішньобанківської системи фінансового моніторингу.

Вирішення зазначених завдань характеризується науковою новизною.

Авторкою вперше запропоновано методичний підхід до оцінювання ризику використання банків у процесі легалізації кримінальних доходів (підрозділ 2.2, С.100-121). Основою авторського підходу є гравітаційне моделювання, яке дозволяє визначити рівень ризику використання окремого банку в процесах легалізації кримінальних доходів на основі його відмінності від «нормативного» інтегрального рівня ризику легалізації (визначеного на основі метрики Мінковського). Це створює науковий базис для удосконалення фінансового моніторингу нелегальних банківських операцій у національній економіці.

Результат опубліковано у трьох наукових працях:

Статті у фаховому вітчизняному виданні, що реферується у міжнародній наукометричній базі даних Web of Science: Lyeonov, S., Kuzmenko, O., Yarovenko, H. & Dotsenko, T. (2019). The Innovative Approach to Increasing Cybersecurity of Transactions Through Counteraction to Money Laundering. Marketing and Management of Innovations, 3, 308-326.

Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Кушнерьов О.С. Оцінювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів на основі гравітаційного моделювання Проблеми і перспективи економіки та управління. 2020. Випуск № 1 (21). С.205-219.

Кузьменко О.В., Доценко Т.В., Кушнерьов О.С. Гравітаційне моделювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів. Економіка, фінанси, облік та право в умовах глобалізації. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 28 травня 2020 р.). Полтава, 2020. Ч.5. С.7-9.

По-друге, удосконалено методичний інструментарій фронтірного аналізу ефективності фінансового моніторингу банків при оцінюванні ризиків легалізації злочинних коштів (підрозділ 2.3, С. 132-165). Авторська методика відрізняється від існуючих побудовою вхідно-орієнтованої ВСС-моделлю задачі дробно-лінійного програмування мінімізації умовних входів та вихідно-орієнтованої ССР-моделі задачі дробно-лінійного програмування максимізації умовних виходів з урахуванням параметрів ефективності функціонування банків України, агрегованих з використанням методу головних компонент. Це дозволило

визначити ефективні та неефективні банківські установи, а також окреслити перспективи використання потенціалу підвищення ефективності внутрішньобанківського моніторингу ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом.

Результат опубліковано у двох наукових працях:

Kuzmenko O., Dotsenko T. Reducing Shadow Economy through effective transaction monitoring and anti-money laundering in the context of promoting inclusive growth. Inclusive Growth: basics, indicators and development priorities: monograph / edited by T. Vasilyeva, S. Lyeonov. Publishing House: Centre of Sociological Research. 2020. P. 185-230.

Кузьменко О.В., Доценко Т.В. Фронтірний аналіз ефективності фінансового моніторингу банків в розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом. Пріоритетні напрями досліджень в науковій та освітній діяльності. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 13-14 липня 2020 року). Львів, 2020. С.8-10.

По-третє, набули подальшого розвитку науково-методичні засади визначення ймовірності виникнення збитку в результаті участі в процесах легалізації (відмивання) незаконно отриманих коштів (підрозділ 2.2, С.122-132). На відміну від існуючих, авторські засади передбачають формування співвідношень між релевантними факторами ризиків банків та перевагами, які він отримує у разі їх уникнення, з урахуванням сформованого ознакового простору основних індикаторів банківських збитків. Побудова витратних матриць та формування дерева рішень альтернативних шляхів подолання ризиків є підґрунтям для розвитку системи банківського ризик-менеджменту щодо операцій, пов'язаних з активами, отриманими злочинним шляхом.

Результат опубліковано у двох наукових працях:

Бойко А.О., Доценко Т.В. Оцінювання збитків банків від їх залучення до шахрайських операцій. Сучасні інструменти боротьби з кібершахрайствами у банках. Монографія О.В. Кузьменко, Г.М. Яровенко, С.В. Леонов та ін.; за заг. ред. О.В. Кузьменко, Г.М. Яровенко. Суми: видавництво «Ярославна», 2018. С. 61-67.

Левченко В.П., Бойко А. О., Доценко Т. В. Оцінювання збитків банків від їх залучення до процесу легалізації кримінальних доходів. Науковий журнал "Причорноморські економічні студії". 2018. Випуск 35. Частина 2. С.22-27.

По-четверте, набули подальшого розвитку методологічні засади групування банків з огляду на їх ефективність щодо запобігання та протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом (підрозділ 2.3, С. 132-165), які, на відміну від існуючих, ґрунтуються на застосуванні ітеративного дивізійного методу k-середніх та передбачають проведення дисперсійного аналізу (між групового та внутрішньогрупового) для визначення оптимальної кількості кластерів. Це дозволило визначити позиції

окремих банків у розрізі груп, що характеризуються різними усередненими рівнями ефективності у протидії відмиванню коштів.

Результат опубліковано у двох наукових працях:

Кузьменко О.В., Боженко В.В., Доценко Т.В. Кластеризація банківських установ щодо використання їх послуг для легалізації кримінальних доходів або фінансування тероризму. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2017. Випуск 27. Частина 3. С.135-138.

Бойко А.О., Доценко Т.В., Яровенко Г.М. Кластерний та біфуркаційний аналіз ризиків участі фінансових установ у процесі відмивання грошей. Проблеми і тенденції розвитку сучасної економіки в умовах інтеграційних процесів: теоретичні та практичні аспекти. Матеріали IV Міжнародної науковопрактичної конференції (Херсон, 16-18 жовтня 2019 р.). Херсон, 2019. С. 71-72

У третьому розділі дисертації викладено вирішення трьох завдань:

– сформуванню методичний інструментарій визначення індексу загрози національної економіки;

– розвинути напрями удосконалення системи державного регулювання економічної безпеки національної економіки;

– здійснити моделювання сценаріїв реформування національної системи фінансового моніторингу з метою забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Виконання цих завдань дозволило одержати два пункти наукової новизни.

Удосконалено методичний інструментарій визначення інтегрального індексу загрози національної економіки (підрозділ 3.1, С. 168-183), що, на відміну від існуючих, передбачає системне поєднання методу Парето, діаграми розсіювання, функції Кернела та мультиплікативної згортки. Авторські здобутки створюють науковий базис для ідентифікації масштабів формування загроз безпеці національної економіки, оцінювання її динаміки та підвищення ефективності превентивного та реактивного державного регулювання національної економіки.

Результат опубліковано у двох наукових працях:

Яровенко Г.М., Доценко Т.В., Кушнерьов О.С. Формування інтегрального індексу загрози національної економіки. Вісник СумДУ. Серія Економіка. 2020. №2. С.16-28.

Яровенко Г.М., Доценко Т.В., Кушнерьов О.С. Моделювання інтегрального індексу загрози національної економіки на основі функції Кернела. Теоретико-практичні аспекти аналізу економіки, обліку, фінансів і права. Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 18 червня 2020 р.). Полтава, 2020, ч.1. Сс.60-62.

Удосконалено методичні рекомендації з удосконалення державного регулювання економічної безпеки національної економіки на основі

застосування інструментарію теорії ігор (підрозділ 3.2, С. 183-200). Специфікою авторського підходу є побудова платіжних матриць на основі критеріїв мінімаксу та максиміну (за даними багатofакторного регресійного моделювання), що відображає інтереси держави та економічних агентів, а також здійснення сценарного аналізу стратегій їх поведінки у процесі використання банків у процесах легалізації кримінальних доходів та запобігання використанню банків.

Результат опубліковано у трьох наукових працях:

Кузьменко О.В., Доценко Т.В. Удосконалення системи державного регулювання економічної безпеки національної економіки. "БІЗНЕС-ІНФОРМ". 2020. Випуск №7 (510). С.36-43.

Доценко Т.В. Моделювання на основі теоретико-ігрового підходу як механізм удосконалення політики управління персоналу організації. Економіко-математичне моделювання. Збірник матеріалів Першої національної науково-методичної конференції (м.Київ, 30 вересня – 1 жовтня 2016р.).Київ, 2016. С.127-129.

Кузьменко О.В, Доценко Т.В. Ігромоделювання стратегій державного регулювання економічної безпеки національної економіки. Економіка в контексті глобальних змін суспільства. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Дніпро, 18 липня 2020 р.). Дніпро, 2020. С.135-138.

Отже, отримані Доценко Т.В. результати мають наукову новизну, є достатньо обґрунтованими та належним чином висвітлені науковому співтовариству у публікаціях та під час участі у міжнародних науково-практичних конференціях.

5. Теоретична цінність і практична значущість наукових результатів.

Науково-теоретична значимість розробок дисертанта Доценко Т.В. полягає у тому, що вони формують значний внесок у розвиток економічної теорії, теорії банківської справи, фінансів, грошей і кредиту, є основою для подальшого удосконалення методичних положень та інструкцій з питань протидії та запобігання відмиванню нелегальних коштів через використання банківських послуг. Теоретично значимими є такі наукові результати: розвинутий підхід до трактування сутності системи фінансового моніторингу в контексті забезпечення економічної безпеки національної економіки, теоретичні положення визначення складових діяльності суб'єктів фінансового моніторингу, науково-методичні засади формування новітньої системи державного фінансового моніторингу.

Підтвердженням теоретичної цінності окремих результатів є їхнє використання у навчальному процесі Сумського державного університету під час викладання дисциплін «Державний фінансовий моніторинг», «Фінансовий моніторинг у банку», «Моделювання економіки», «Платіжні системи», «Математичні моделі в менеджменті та маркетингу» для підготовки фахівців за спеціальністю 051 «Економіка» (акт від 14 липня 2020 р.).

Практична цінність дисертаційної роботи полягає у тому, що

результати дослідження апробовано в діяльності діючих в Україні банків, а саме: у роботі Відділення Сумської ОД АТ «ПРАВЕКС БАНК» використано методику оцінювання ризику використання банків для легалізації кримінальних доходів на основі гравітаційного моделювання (довідка № 622/316 від 28.07.2020 р.); ТБВВ№10018/0172 Філії – Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк» застосовано методику фронтірного аналізу ефективності фінансового моніторингу банків в розрізі оцінювання ризиків легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом (довідка № 10018/0172/29 від 29.07.2020 р.); АТ «Альфа-Банк» використано методологічні засади групування банків в розрізі запобігання та протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом (довідка № 2907 від 29.07.2020 р.).

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Доценко Т.В. за результатами дисертації опубліковано 32 наукові праці, зокрема, 4 розділи у колективних монографіях, 11 статей в наукових фахових виданнях України (з яких 1 – у виданні, включеному до баз Scopus та Web of Science), 17 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Перелік та вивчення змісту опублікованих статей та тез доповідей на конференціях надає можливість встановити, що Доценко Т.В. виконала вимоги пунктів 9, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а також вимоги Наказу МОН України «Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» від 23.09.2019 № 1220. На підставі цього апробацію результатів дисертаційної роботи Доценко Т.В. слід вважати достатньою.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Доценко Т.В. містить анотацію, список опублікованих праць, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У додатках містяться копії довідок про практичне використання результатів дослідження. Обсяг основного тексту дисертації становить 10,77 авторських аркушів, що цілком відповідає встановленим вимогам. Робота викладена науковим стилем, її зміст має чітку логічну послідовність виконання поставлених завдань, які розкривають послідовні етапи досягнення мети. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

8. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертаційну роботу Доценко Т.В. вважаю за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні положення:

1. Підтримуючи намагання дисертанта удосконалити систему фінансового моніторингу як інструменту забезпечення економічної безпеки національної економіки (рисунок 1.10), слід зазначити, що незрозумілими

залишаються центри відповідальності даної системи, принципи, на яких вона буде функціонувати, можливі загрози реалізації запропонованих змін та період, за який вона досягне повної трансформації. Саме ця інформація дозволить оцінити доцільність та обґрунтованість запропонованих здобувачем напрямків удосконалення та сформуванню чітку стратегію реалізації запропонованих заходів по удосконаленню системи національної безпеки.

2. Позитивно оцінюючи внесок дисертанта у розвиток теоретичних положень функціонування системи фінансового моніторингу у контексті забезпечення економічної безпеки, зазначимо про певну неузгодженість в окремих аспектах. Так, у межах рис. 1.11 авторкою визначено збільшення несплати податків як одну з загроз, що знаходяться поза межами впливу системи фінансового моніторингу, тоді як у межах авторського визначення фінансового моніторингу (с. 86) сплата податків від виявлених незаконних доходів розглядається як частина функціонування його системи.

3. У розрізі другого етапу реалізації запропонованого науково-методичного підходу до оцінювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів на основі гравітаційного моделювання (підрозділ 2.2, стор. 109 дисертаційної роботи) авторкою запропоновано визначати вагові коефіцієнти для обраних показників вхідної статистичної бази дослідження на основі методу головних компонент. При цьому на основі аналізу графіку кам'янистого осипу (рисунок 2.2) та матриці власних значень (рисунок 2.2) сформовано висновок про необхідність врахування трьох перших головних компонент для подальшого визначення вагових коефіцієнтів показників оцінювання ризику використання банків з метою легалізації кримінальних доходів. Але врахування трьох перших головних компонент забезпечує досягнення дисперсії впливу на рівні 73,46%, що, на нашу думку, є недостатнім для отримання адекватних результатів, оскільки для економічних досліджень бажано досягати не менше 95% варіації результативної ознаки, що передбачає врахування шести головних компонент.

4. У процесі оцінювання рівня загрози національної економіки дисертантом серед показників формування інформаційної бази дослідження обрано рівень тіньової економіки по відношенню до ВВП, який, безумовно, належить до стимуляторів рівня загрози економічній безпеці держави. В той же час, до вибору конкретних значень показника «тіньова економіка» необхідно було б підійти більш виважено та ґрунтовно, оскільки існують кардинально різні підходи до його визначення та, відповідно, неоднакові його числові значення. Це впливає на адекватність отриманих результатів в процесі реалізації запропонованого науково-методичного підходу та значно підвищує ризик прийнятих на основі отриманої інформації неефективних управлінських рішень у державі.

5. У розрізі третього етапу реалізації запропонованого методичного інструментарію визначення індексу загрози національної економіки (п. 3.1, с. 182 дисертаційної роботи) здобувачем проведено відбір релевантних

показників оцінювання індексу загрози національної економіки на базі комбінації методів Парето та діаграми розсіювання. На нашу думку, одночасне застосування зазначених різноспрямованих методів ідентифікації релевантних показників призводить до штучного ускладнення моделі оцінювання індексу загрози національної економіки та необхідності проведення додаткового обґрунтування вхідної бази дослідження. Це пов'язане з тим, що в основу методу Парето покладений показник статистичної значущості на основі критерію Стюдента, в той час як діаграма розсіювання ґрунтується на кількісній оцінці розкиду значень предикторів оцінювання індексу загрози національної економіки, які на нашу думку, є неспівставними.

6. У підрозділі 3.2 здобувачкою представлені методичні рекомендації з удосконалення системи державного регулювання економічної безпеки національної економіки на основі теорії ігор, практична реалізація якої наведена без конкретизації банківських установ, для яких вони характерні. На нашу думку, це не дозволяє перевірити адекватність складних математичних обчислень, наведених в дисертаційній роботі, запропонованих рекомендацій автора, а також провести комплексну інтерпретацію отриманих результатів з огляду на їх відповідність сучасним економічним реаліям.

7. У підрозділі 3.3 дисертаційної роботи представлено науково-методичний підхід до визначення сценаріїв реформування національної системи фінансового моніторингу з метою забезпечення економічної безпеки національної економіки. Так, на четвертому етапі заповнюється матриця бінарних характеристик внутрішніх та зовнішніх чинників активізації процесу легалізації кримінальних доходів, що забезпечують конкурентні переваги національної економіки (таблиця 3.13, стор. 202). На нашу думку, використання бінарних показників як кількісних показників формалізації статистичної бази дослідження дозволяє отримати лише наближену оцінку кількісного відображення сценаріїв потенційного реформування національної системи фінансового моніторингу, не надаючи можливості отримання комплексної всебічної оцінки з урахуванням складних взаємозв'язків даної системи. Крім того, додаткових пояснень потребує підхід авторки щодо врахування синергетичного ефекту взаємодії паралельно впливаючих зовнішніх та внутрішніх факторів на основі бінарних характеристик.

Зауваження мають дискусійний характер та не впливають на позитивний висновок щодо аналізованої дисертації.

9. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Доценко Тетяни Віталіївни на тему «Удосконалення системи фінансового моніторингу як інструмент забезпечення економічної безпеки національної економіки» виконана на достатньо високому науковому рівні, є завершеною кваліфікаційною науковою працею, містить теоретичні положення, методичні підходи і практичні рекомендації, які у сукупності дозволяють здійснити удосконалення системи фінансового моніторингу як інструменту забезпечення економічної безпеки національної економіки.

Наукові статті та інші публікації Доценко Т.В. відображають положення отриманої нею наукової новизни. В дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення з наукових робіт у співавторстві, які є особистим здобутком авторки. Основні результати проведеного дослідження доповідались та схвалені під час науково-практичних конференцій різного рівня та впроваджені у практику освітньої та банківської діяльності.

Приведені у відгуку дискусійні положення та зауваження не носять принципового характеру, тому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Дисертація Доценко Т.В. за змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка», за якістю та змістовністю теоретичних та методичних розробок цілком відповідає рівню дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Тема дисертаційної роботи є актуальною, розкрита необхідним чином. Поставлена мета роботи успішно досягнута, а її результати мають теоретичну та практичну цінність, містять наукову новизну.

Дисертація Доценко Т.В. «Удосконалення системи фінансового моніторингу як інструмент забезпечення економічної безпеки національної економіки» за її змістом відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а її автор – Доценко Тетяна Віталіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри міжнародного бізнесу
та економічного аналізу

Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця МОН України

Олеся ЛЕБІДЬ